

РЕСПУБЛИКА ТИВА
ИМ.

ШЫН

№ 28
(17990)

2011 чылдың
март 17,
четверг

Садар өртээ
5 рубль.

1925 чылдың август
31-де үнүп эгелээн

Иитилел-политиктиг солун

e-mail: shyntuva@mail.ru; shyntuva@yandex.ru

Чазак Даргазының ажил-албаны

ПРОФТЕХӨӨРЕДИЛГЕ АЙТЫРЫ — ИЧЭЭНГЕЙДЕ

Кызылда №10 профессионал училищеге барып чорааш, Тываның Чазаның даргазы Шолбан Кара-оол профтех-өредилгени сайзырадырының айтырларын белеткээш, Чазактың калбак кыргынына киририн Тыва Республиканың Өөредилге болгаш эртем яамызының туртулгасына дааскан.

Ажылдың кол сорулгазы, негеттинип турар ажилчын чылдарга социал чагыгның агай механизм ажилдап алыр болгаш тускай ортумак илге черлерин доосканнарны агайга тургузары болур ич Чазак Даргазы айыткан. Ортумак звеноңун чижилгеге ил шыдаар специалистерин чээр херек — деп, ол уламчы — Оон аңгыда, сургуул-агелекчи болгаш тыынгыр ака өөредири чугула. Ол үениң негелдези-дир. Бөбайдал мындыг: «алдын сантехник, баш дүгүн терки таарып билер парикмахер илден чым кылыр кулинер бас, эртем-били чедишпес азы экономистен артык арлыг болуп турар».

Республикавыста ажилчилерниң хөйү билдингир. биндыг турбузе, дыка хөй бүдүрүлгелерде бедик мергежилдиг ажилчын кадрлар чедишпейн турар. Ол байдалды апрельде болур хуралдың киржикчилери сайгарар ужурулг. Аңаа ажил берикчилери, муниципалитеттер баштыңнары, башкылар, коммерция фирмаларының болгаш үлетпүр бүдүрүлгелеринин удуртукчулары, ажилга хаара тудар албанның төлээлери киржир.

Тывада амгы үеде эге профессионал өөредилгениң 13, ортумак профессионал өөредилгениң 7 албан черлери ажилдап турар. Яамының дыңнадып турары-биле алырга, эге профессионал өөредилгеде 48 мергежилге база ортумаанда 36 мергежилге өөредип турар. Чыл санында 5 муң бедик мергежилдиг специалистер доозуп турар. 2008 чылдың доозукчуларын ажилга тургусказын болгаш өөредилгезин уламчылаанын көргүзгөргө мындыг: 2008 чылда — 66 хуузу, 2009 чылда — 79 хуузу, 2010 чылда — 91 хуузу.

№10 профтехучилищеде эртен чылын бо-дунун доозукчуларының 84 хуузу ажилга тургузуп шыдаан. Училище директору Николай Леоновтун чугаалап турары-биле алырга, повар болгаш кондитер мергежилдиглер элээн хөй негеттинип турар. «Чеди кижиле боттарының херээн ажыдып алганнар — деп, директор чоргаарал-биле уламчылаан. — Сургуулдарывысты бизнес-төлевилелдер кылырынга база өөредип турар бис. Ол төлевилелдеринин амыдыралга негеттинип болурунга профессионалдар үнелелди берип турар».

№10 ПУ садыг-кулинар угланышкыны болганда, аңаа тыва чымнер белеткээр специалистерни белеткээр чугула дээрзин, Чазак Даргазы Шолбан Кара-оол демдеглээн. Тывага эрткен Туризм чылы республикада национал кухняның болгаш тыва чым белеткээр кадрларның чогуң илереткен. Аалчыларны болгаш туристерни малчыннар аалдарына чымгерип турган.

Моолдун чингине элчин чериниң деткимчези-биле кожа республикадан Тываже специалистерни чалаан. Олар «Алдын-Булак» этнокультура комплекзинге тыва

чем кылырынга поварларны өөредирлер. Тыва кухня Моолдуу-биле демей болгай. Ол чурт национал чымнер кылган ресторанның-биле алдаржып турар. Кожаларның арга-дуржулганын өөренир болза эки деп, Чазак Даргазы демдеглээн. Кызылга удавас тыва национал чым белеткээр база бир ресторанны ажыдарын көргөн. Ол байырлыг байдал-биле бадыланчыр Аныяктар комплекзинге кирер.

Училище директору Николай Леонов Шолбан Кара-оолдун сүмелерин хүлээп ал, ол угланышкын-биле ажилдаарына сундулуг салым-чаянныг оолдар, уругларны дилеп тыварын чугаалаан. Моолдан келген специалистерниң киржилгези-биле училищеге тыва чымниң мастер-класын эрттирерин база олар дугурушканнар.

Бүдүрүлгө өөредилгезинге эрги, үези эрткен дериг-херекселдеринин таарышпазы билдингир. Ынчангаш тускай ортумак өөредилге черлеринин материал-техниктиг баазазынче, өөредилге корпусарын, лабораторияларын, өөредилге полигоннарын тударынче кичээңгей салдынарын Чазак Даргазы айыткан. Бо бүгү сорулгалар «2011-2015 чылдарда Тыва Республикага профессионал өөредилгени сайзырадыры» тускай сорулгалыг программаның күүселдезинге кириштир боттандыртынар.

Амгы үеде ол профтехучилищеде 400 хире кижиле бухгалтер, повар, кондитер, стропальщик, машинист болгаш өске-даа мергежилдерге өөренип турар. Тываның Баштыңы сургуулдар-биле болгаш башкылар-биле ужуражып чугаалашкан, класстарны, спорт залын болгаш библиотеку сонуурган көргөн. Библиотека фондузунга ол Сергей Шойгунун «Урянхай. Тыва дептер» деп антологиязын белекке берген.

Долаана САЛЧАК.
Ай-кыс МАСПЫК-ООЛДУҢ тырттырган чуруктары.

Тыва Республиканың Дээди Хуралында

Дүүн, март 16-да, Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентизинин) бирги чыыжының ийги сессиязының дөрткү ээлчеглиг хуралы болуп эрткен. Депутаттар аңаа 50 айтыргыны чугаалашкан. Оларның аразындан «Тыва Республиканың «Чер дугайында» Конституция хоойлузунга эдилгелер кириринин дугайында», «Санажылга палатазының Тыва Республиканың республика бюджетинин күүселдезинин чорудуунун дугайында квартал отчеттунун тургузуунун дугайында», «Тыва Республиканың девишкээринге таксилерге пассажирлерни сөөртүрүүнүн негелделеринин дугайында» айтырларга депутаттар доктаап чугаалашкан.

Депутаттар хүн чурумунга кирген айтырларны шуптузун бир үн-биле бадылап, хүлээп алган.

Сессия хуралын Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентизинин) даргазы К.Т. Даваа башкарып эрттирген.

Хүннүн медээзи

МАЛ ООЛДАШКЫНЫ

Бо чылдагы мал оолдашкынының түңнели-биле Тываның ажил-агылары 45 муң баш бызааны, 490 муң ананы болгаш хураганы, 12 муң баш кулунну, 570 иви ананы болгаш 23 бодаганы алырын планнап турар.

Март ортандан эгелеп мал оолдашкыны түлүктээн. Көдээ ажил-агы яамызының сайыдының оралакчызы Сергей Оюнун чугаалап турары-биле алырга, амгы үеде республиканың 9 кожуунда 1358 бызаа болгаш 20,5 муң анай-хураган алдыган. Ол дээрге бо чылдың планының 3 хуузу-дур. Хуулуштун мал-маганы база дыка немешкен.

«Мал оолдашкынының үезинде кижилерни сакман ажылы дээн ышкаш сезоннуг ажилче хаара тудары чугула — деп, ол уламчылаан. — Баштайгы санаашкынар езугаар алырга, 5 муң 700 хире кижиле херек болуп турар. Ынчангаш кожууннар чагыргаларына Чонну ажилга хаара тудар төптөр-биле кады сакманчыларны төрүүр малдыг коданнарже хуваар ажилды баш бурунгаар чорударын сүмелээн бис».

Иитизи-биле республика девишкээринде мал кыштаглаашкыны эки байдалдыг эртип турар.

2011 чылда хой ажылын деткири-биле күрүне субсидиязын 1749,6 рубльге көргөн, ивиге болгаш чылгы малга — 818,7 рубльди, ховартап турар малдарның (ивинин, тевенин, сарлыктын, саар белерин) баш санынга 2057,1 рубльди көргөн.

Тускайлаттынган акша-хөреңгинин чамдык кезин мал оолдашкынының үезинде эргежок чугула эм-таң аймаан садарына үндүргөн.

Амгы үеде Тывада 705499 баш төрүүр мал бар, оларның 64294-ү — инек, 612851 баш хой болгаш өшкү, 17625 — бе, 6323 — хаван, 3537 — сарлык, 67 төве болуп турар.

ТР-ниң албан-езуунун сайтызы.

ЧЭЭРБИ БИР ЧҮС ЧЫЛДЫҢ ХЕРЭЭЖЕНИ. К Ы М Ы Л О Л?

Чээрби бир чүс чылдың херээжени кандыг болур уjurлугул? Кижии бүрүзүнүн бо талазы-биле көрүжү аңгы-аңгы: бир кижии, эң ылаңгыя эр хиндиктиг улустан, езулуг херээжен кижии эр кижиниң аайындан эртпес, кандыг-даа чөрүлдээге эр кижиге удур харыылаас кижини үнелээр чадавас, а чамдык улус кымдан-даа хамаарышпас херээженнерни боттарының күзели кылдыр көөр, азы чеже кижии барыл, ынча аңгы-аңгы бодал...

Тыва Республикага бир дугаар эртип турар «XXI чүс чылдың херээжени» деп мөөрейге кожуун-нардан — 12, республикада ийи хоорайдан — 4, нийтизи-биле 16 кижии киришкен. Республиканың херээженнер шимчээшкининиң идепкейжизи, уран талантылыг болгаш тускай төлөвилелди кылып алган 20 хардан 50 хардан өрү назы-харлыг херээженнер. Бир дугаарында бодун таныштырарының мөөрейинге кымны кандыг дээрли! Кижии бүрүзү бодун аажок чечен, чамдык таварылгаларда харын-даа кенен сеткилдиг-биле таныштырып турду.

Амгы үе-биле полицияның подполковниги, кожуун солунунуң редактору, повар, эмчи болгаш культура ажылдакчылары. Ийи дугаар мөөрейниң блиц-интервьюзу. Айтыры: херээжен кижиниң чажыды чүдөл? Ие кижии болганда, тывызыксында, мергенинде... дээш, кижии бүрүзү херээжен кижиниң чажыдын аядарын кызытты. ТР-де Россияның ИХЯ-зының парлалга албанының удуртукчузу Лада Оюн, Кызылдың 9 дугаар школазының башкызы Снежана Сендажы, Бай-Тайгадан бүдүрүлгө өөредилгезиниң мастери Саида Хертек, Чаа-Хөлден башкы Аяна Норбу, Тес-Хемден эмчи Оюмаа Санчат-оол, Чадаанадан Саида Бюрбю, Хову-Аксының ЧЭТ-те инженер Аяна Монгуш тус-тузунда көрүкчүлөргө сонуургалын чаалап эгелей бер-

дилер. Бирээзи өскезинден мерген харыылап, мөөрейниң бир чадазындан өскезинче чидигленип, уран салым-чаянын илередир мөөрей шупту чүүлдерни бодунун орнунче салыпкан дээр болза, частырыг болбас боор. Эң сөөлгү кезээки хептиг үнүп кээп, бодун көргүзөр мөөрейниң улуг уjur-дузалыг болганын билбес мен. Тиилекчилерни илередири амыр эвес ажыл болгай, жюри чараш хептиг болганы дээш бодунун тергин деп шилип алган киржикчилеринге хамаарыштыр көрүжү өскерилбээн-не боор. Мен, бодум хуумда, «Мөңгүн-Тайга» солунунуң редактору Надежда Шулуу-Маадырны бо сөөлгү мөөрейде көргөш, магададым. Пенсионер, ИХЯ-ның хоочуннарының Мөңгүн-Тайга кожуунда чөвүлелиниң даргазы, бүгү назынында назы четпээннер-биле, а ол дээрге өг-бүлелер-биле ажылдап келген. Надежда Шулуу-Маадыр бодунун назы-харынын аайы-биле өске киржикчилерден улуг-даа болза, дурт-сынының талазы-биле ылгалып, кадык амыдырал азы күш-культура-биле холбаалыг болуп турарын бадыткады. МЭЭН БОДАЛЫМ-БИЛЕ алырга, чээрби бир чүс чылдың херээжен кижизии артык деңзилиг болбас уjurлуг. Ол дээрге оон дыка улуг үлегер-демдээ деп санаар мен. Мен бодум артык деңзилиг болгаш, оон адырлып алыры дыка улуг ажыл, күжеништин негетинер дээрзин билир мен. Ынчангаш бо киржикчинин ол талазын дараазында мөөрейлерге база эки шынар деп көөр болза деп күзөлдиг мен. Чээрби бир чүс чылдың херээжени чараш дурт-сынның болур уjurлуг деп негелдени салбас болза, Тывага артык деңзи удавас, каш-ла чыл болгаш, чидиг айтырыгларның бирээзи болу бээр магатчок.

Ийи дугаарында, блиц интервьюнун айтырыын баш удур бербес турган деп бодаар мен. Оон башка шүлүктөй аарак харыылаары болдунмас ийик. Мен мөөрейлерге шүлүктөр чогадыр кижилерни билир мен. Ынчал кээрге, чамдык киржикчилер боттарының

Мөөрейниң 2-ги чергениң дипломун Лада Оюнга, дээди (Гран-При) шаңналды Снежана Сендажыга база 1-ги чергениң дипломун Аяна Монгушка тывысканының соонда.

эвес, а ындыг кижилерниң ачы-дузазында мерген харыыларны берип турары ол деп билип алырга чөптүг-дүр бе?

Үш дугаарында, культура ажылдакчылары бис деп адаттыг киржикчилерниң ыры күүселдези тускай мергежил чок киржикчилерден куду болурга, оон бодунун албан-хүлээлгезин чогуур деңгелге күүседип турарына чигиниг тыптып турду.

Тыва Республиканың алдарлыг

ажылдакчызы Онал Агбаан-Шыраповнаның бо талазы-биле бода-лын айтырымы: «Тыва ыры ырлап тургаш, ындыг шимчээшкин кылырга, таарымча чок. Оон аңгыда, ыраажы каян-на бодунун күүселдезинге күштелдириш-кинни (кульминация) кылыр ирги деп бодап олурумда-ла, төнүп кагды. Шыырак күүселде чоктур» — деп, ол үнелелди берди.

Хоочунга Хандагайтыдан Аяна Монгуштуң күүселдези («Чашпы хемим») таарышкан ышкаш болду. Хөндөлөндөн башкы Саида Ооржак Ю.Кюнзегештин «Чөөн чүктүн кижизии мен» деп шүлүкүн уран номчулгазы база эки деңгелге болган. Кызылдың 9 дугаар школазының башкызы К.Симоновтуң «Мени мана» деп шүлүүн шижиткен аянга күүсетти. Хоочун база-ла шүгүмчүлөй каапты: «Эр кижиге таарыштыр бижээн шүлүктү кыс кижии номчуп турар болганда, утказының аайы-биле база таарыштырар турган» — деп кагды. Мен база ол хире шижилип турган болганда, ону чагаадан номчуп турар, оон ужуражы бээр кылдыр кылыр турган болза, ук көргүзүмдө ужуражы бергеш, төнчүзүмдө чарлы бээр кылдыр чогаадып тургусканы таарымча чок болду. 12 дугаар киржикчи Салбак Бады-Хөө бодунун тургусканын шиден үзүндүнү ойнаарга, танывайн, ТР-ниң Дээди Хуралының депутаты Галина Максимовна Мунзуктан сүмө айтырдым. Ол база билбейн барган болду. Ынчал кээрге, жюри база ынчалган хире. Ойнап турары эки, ынчалза-даа баштай чарлап албааны хомуданчыг. Суг-Аксыдан Айдысмаа Сарыглар «Буян-Бадиргы ноянга» хамаарыштыр шүлүктү «Тыва кызы» бөлүктүн киржикчизи Шолбаана Белек-оолдун (Дензин) үделгези-биле номчуду. Күүселде бүрүзүңгө үнелел бээр болдунмас дээрзинге чөпшээрэжип көрүнер. Ынчангаш дараазында шаңналдыг черлерни алганнарны демдегледип

каайн.

Тыва Республикада бир дугаар «Чээрби бир чүс чылдың херээжени» деп мөөрейге көрүкчүниң сонуургалын Саида Бор (Чадаана) алды. Үшкү черге диплому-биле Таңдыдан культу-ажылдакчызы Светлана Анасьева, ийи дугаар чергенин, ломуң Лада Оюн, бир дугаар гениң дипломун Аяна Монгуш (Хову-Аксы) болгаш дээди (Гран-При) шаңналды Снежана Сендажы тывыскан.

Мөөрейниң организаторларының Херээженнер эвилелдеринин даргазы Раиса Борисовна Күндеткиччилерни адап турда, жекежигүнү, Тыва Республиканың «Чаңгыс демниг Россия» партиясының күүсекчи комитетинин председатели Эрес Сонамдан «Чээрби бир чүс чылдың херээжени» кан болур уjurлугул деп айтырды.

— Бир дугаарында, ол үлө-лиг Ава болур уjurлуг. Ийи дугаарында, ол нийтиледиг чөвүлелдериниң шийтпирлээр болу-га, бо таварылгада херээженнер шимчээшкининге, идепкейлиг жип чоруур болур уjurлуг — деп.

Мөөрейниң организаторларының кол сорулгазы — черлерде херээженнер чөвүлелдер боттарының ажыл-чорудулганын келир үеде программалар таныштырары турган. Чижээ, Кызылдың 9 дугаар школазы коллективи улуг назылыг уjurлук клубту аядар, ИХЯ-ның комитети ИХЯ ажылдакчылары урууларының шын дыштанылыг организастаар. Чеди-Хөл, Сүт-Хөл кожууннарның херээженнер чөвүлелдери чаагайжыдылга бо талазы-биле программалар ажылдап кылган, ону мөөрей аалчылары сонуургап көөрү-лүг болган.

Бир дугаар мөөрей мунду эрткен, ол моон-даа соңгаар уjur-чылаар болганда, чыл санын эрткен мөөрейниң түңнелдер өөренип көрүп тургаш, улан-шыңгы негелделиг апар уjur-Ам дээрзинде чон ара-чээрби бир чүс чылдың херээ-нинге дүгжүр чүүлдерни бил-дирери чугула.

Айлаң ДАРЖИ

«XXI чүс чылдың херээжени» мөөрейниң киржикчилери.

Ай-кыс МАСПЫК-ООЛ тирттырган чуруктары.

Культура амыдыралы

ЫРАК-ДАА БОЛ,
ЯПОНИЯ ЧООК

Дүүн Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Шолбан Кара-оол «Каргыраа» аттыг тыва-япон найырал төвүнүн чалаашкыны-биле Япониядан келген хөгжүмчүлөр-биле ужурашкан.

— Азияның төвүндө чурттап чоруур чон болгаш бистиң-биле төрөл азиат өңүктөривиске айыыл-халап таварышканын улуг кажыыдал-биле хүлээп ап, ону деңге үлөжип тур бис. Силерниң чуртуңарга чораан мен, күчү-күштүгү, шыдамык чон деп силерни билер мен. Ынчангаш бойдустуң халавынга таварышкан япон өг-бүлелерге бүгү тала-биле дузалаар бис — деп, Тываның Чазааның Баштыңы Ш. Кара-оол бирги ээлчегде чер шимчээшкениниң уржуу-биле кажыыдалга таварышкан бүгү япон чоннун төлээлери болур Янагия Кохаруга, Макигами Коичиге база Удаи Шикага кажыыдалын илереткен.

— Чер шимчээшкени болган хүннүн соонда Токиодан ужуп үнөр турган бис. Поездилер-даа, электричкалар-даа чор-бастаан. Ынчалза-даа инфраструктура доктааш дивейн ажылдап турарындан Токиодан Пекинче үнүпкеш, оон Красноярскиже база Кызылче ужуп келдвис. Чүге дизе чуртувус чеже-даа берге байдалга таварышкан болза, тыва өңүктөривисти ынчаар мегелеп шыдавас бис. Бо дээрге чоннар аразында чүгле культура талазы-биле эвес, а кады ажылдажылганың болгаш экономиктиг харылзааларның эгези-дир — деп, делегацияның удуртукчузу Макигами Коичи бодунун чугаазында демдеглээн.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы япон хөгжүмчүлөрнүн орук-суур чарыгдалын бүрүнү-биле бодунга хүлээнип ап турарын дыңнаткан.

Бистиң корр.

Ажылчын мергежилдер олимпиадазы

ЭР КИЖИГЕ АЖЫКТЫГ МЕРГЕЖИЛ

Март 12-де Кызылдың № 11 профессионал училищениң баазазынга келир үеде электромонтер тур оолдарның аразында конкурс болуп эрткен. Уудада организастьг комитет республиканың профессионал училищелеринин электромонтер-ының аразында конкурсту эрттирген. Аңаа Ак-Зурак хоорайның № 3, Чадаана хоорайның № 6, Гаган-Арыг хоорайның № 8 база Кызылдың № 11 лицелеринин сургуулдары киришкен.

три энергиязы — ол бистиң алыыстың кол дээн кезээн турар чүүл. Электри тала-мергежилди кижилерин да, бирээде, бажың-балгат эвээш вольтулуг электри шөйүп тургузар электр бар, ийде, чагыларга вольтулуг электри шугумун электриктер база турар. халавындан, чок болза бир чылдагаан ужуң болган шугумунун үрелишкени-дери-биле харысалгалыг электри септекчилеринге. Оларның ажылы онза-дыг болгаш олардан шыңгыгн негеп турар.

публиканың келир үениң электромонтерларының билиг-илинин талазы-биле мөөнүтүзү-биле 10 кижиге. Оон мурнунда ук олимпиада киржикчилер боттарын өренип турар училищезин ырып камгалаар аңгы даал-айн турган болза, ам бо мөөрейниң бирги чадазы ырылгандан эгелээр апар-чу мөөрейниң киржикчи-чүгле практика кырынга көөр кылдыр эвес, а бүгү-биле, чугаа сайзыралы, шың алдынып билири база-ны кайы хире эки шиңгээдип көөр кылдыр тургускан. мөөрей эгелээр бетинде кир-ер-биле ужуражып чугаала-

жыр аргалыг болдум.

Чаян СУУР-ООЛ (чурукта № 4) (Шагаан-Арыг хоорай, № 8 профессионал училище): «Бодум Эйлиг-Хем суурдан мен. Бо мергежилге черле сонургалдыг турган мен. Оон кырган-авам база электрик мергежилге өөренип алырын сүмелээрге, ынчан дидими-биле шиитпирлеп алгаш, өөренип

санаар мен. Кижиге келир үеде мергежил шилип алырда, бир-ле дугаарында, амыдыралыга оон ажыктыг көөр болза эки. Училищени доозуп, дипломну холга алгаш, суурумга дораан ажылдаар бодалдыг мен. Мээң өөренип алган мергежил суурумнун чонунга кончуг херек».

Анатолий ООРЖАК (Ак-Довурак хоорай, № 3 профессионал училище): «Школа соонда дораан шериг албан-хүлээлгем күүседири-биле чорупкан болгаш, оон келгеш, кижиге черле эртем-билиг херек болгай деп бодап, училищеже өөренип кирип алдым. Бодум чогуу Ак-Довурак хоорайга «Тыва даг-дүгү» комбинадынга машинист болуп ажылдап турган мен. Ам бо электромонтер мергежилди доозуп алгаш, улаштыр-ла мергежил аайы-биле ажылдаар

биле чугаалаарга, ажыктыг мергежил шилип алган мен деп бодап тур мен».

Херел ООРЖАК (Ак-Довурак хоорай, № 3 профессионал училище): «Мен Кызыл-Мажалык суурдан мен. 2007 чылда Кызылдың № 11 профессионал училищезинин токарь мергежилди доозуп алган мен. Амгы үеде Ак-Довурактын училищезинде электромонтер мергежилде өөренип тур мен. Сонургаарым мергежилдерни өөренип алыр күзелдиг мен. Бодум черле ток-биле холбашкан ажыл-дарга сонургалдыг болгаш, бичи септээр хире ажылдарны черле кылып алыр чордум. Амыдыралга чүү турбас боор, хат-шуурган соонда суг чырык өже бээр, ток сывырындактары-даа үстү бээр дээш, кандыг-бир чылдагаан ужуң электри энергиязында үрелиш-киннер болу бээрге, тускай электрик кижиге манаар апаар-дыр. Ынчангаш эр кижиге чугула дээн мергежил-дир. Доозуп алгаш, улаштыр мергежил аайы-биле дээди эртем чедип алыр күзелдиг мен. Ону боттандыраарын кызыдар мен. Чонга ажык-дуза чедирип чоруур деп кол сорулгалыг мен».

Алим ХЕРТЕК (чурукта № 7) (Кызыл хоорай, № 11 профессионал училище): «Шериг албан-хүлээлгемни харылзаачы кезекке эрттирген мен. Аңаа тургаш, электри кайыын кээрли, бичи вольт, бедик вольт дээш, оон-даа өске ток талазы-биле хөй-ле айтырыглар тургустунуп, электромонтер деп мергежилге сонургалым ынчан оттуп келген. Шеригден халажып келгеш, угаан-медерелди сайзырадып, эртем-билиг чедип алыры-биле сонургалым аайы-биле бээр өөренип кирип алдым. Чүгле сонургалым эвес, а мергежилдин

ажыктыг болгаш чугулазын меде-реп билдим. Суурувуста тускай электрик мергежилди кижиге база чок. Ынчангаш бисти өөредип турар башкыларының ачызында амыдыралга херек мергежилди өөренип алганымыска өөрүп четтиргенимни илередир кижиге-дир мен. Ам токту чорудар тода схеманы безин дыка эки билер бис. Ортумак эртемимни бедидип, оон дээди эртем чедип алыр база бодалдыг мен. Училищени доозуп-каш, мергежил аайы-биле ажылдаар мен».

Мөөрейниң бирги кезээнде киржикчилер теория кырынга тестирование кылган, а ийги кезээнде практика кырынга даалгазын кылып, билин көргүскеннер. Практиктиг кезээниң мурнунда инструктаж ажыл чоруттунган. Мөөрейниң түннелинде теория-даа, практика-даа талазы-биле Кызылдың № 11 профессионал училищезинин сургуулдары эки билин көргүзүп, тиелекчи чер-лерни алганнар. 1-ги черни Евгений Пономаренко, 2-ги черни Алим Хертек база 3-кү черни Отчугаш Монгуш ап шылгарааннар. Оон аңгыда номинациялар аайы-биле база тиелекчилерни илереткен. «Эң-не эки теория» дээш Анатолий Ооржак, «Эң-не эки таныштырылган» дээш Отчугаш Монгуш биле Руслан Балдан, «Тиелекче чүткүл» дээш Херел Ооржак, «Училищениң ат-алдары» дээш Сыдыс Балдан олар тус-тузунда номинацияларга төлөп-тиг болганнар.

Организастьг комитеттин даргазы А.Д.Б. Сандыйның чугаазындан алырга, профессионал училищелерде бо мергежилдерге бир, ийи чыл иштинде өөредип турар. Ол хуусаа иштинде башкылар мергежилдин теориязының болгаш практиказының быжыг билин өөредип, доозукчулары мергежилдин кончуг эки билер кылдыр сорулгалыг өөредип турар. Сургуулдар чеже-даа билин эки билер болза, чугаа сайзыралы куду деңгелде болуп турар. Кожуун, сумуларда орус дыл талазы-биле билин кошкак болуп турары чидиг айтырыг бооп артыпшаан. Ынчангаш Анна Демир-Баадыровна училищелерин башкылары, эвээш-биче-даа болза, сургуулдарның чугаа сайзыралын-че болгаш этика, эстетика талазы-биле кичээнгенин угландыраары чугула деп демдегеп турар.

Валерия КОНГАР.

Авторнун тырттырган чу-руктары.

Тываның Чазааның Баштыңы Ш. Кара-оол япон хөгжүмчүлөр-биле.

кирип алганым бо. Мастер башкымны Уран Дадар-ооловна Дукар дээр. Ол шыңгыы болгаш негелде-лиг. Башкымның ачызында электрик мергежилди шиңгээдип ап, ам бо мөөрейде эштерим-биле киржип турарымыс бо-дур. Электрик мергежил дээрге, эр кижиге кончуг тааржыр, ажыктыг мергежил деп

мен. Бо мергежилди амыдыралга чугула херек деп көөр чордум. Чүге дизе электрик мергежилди улус ховар боор чорду ийин. Бажың-балгаттың-даа болза тогун бодун кожуп алыр сен, чаңгыс сөс-

Мастерская эргелекчизи Э.М. Байыскалан айылбыр цезинде.

Таныштыры

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗААНЫҢ ДОКТААЛДАРЫ

2011-2015 чылдарда "Тыва Республиканың чурттакчы чонун суг дамчыдылганының арыг суу-биле хандылары" республиканың тускай сорулгалыг программазын бадылаарының дугайында

2010 чылдың ноябрь 19 № 515 Кызыл хоорай

Республиканың чурттакчы чонун суг хандырылганы экижидери-биле баштайгы хемчеглерниң боттандырылганын, коммунал комплексти организаастаарына күрүне деткимчезиниң болгаш "Арыг суг" деп күрүне программазының федералдыг конкурсузунга киржир сорулга-биле Тыва Республиканың Чазаның Доктаалы болза:

1. 2011-2015 чылдарда "Тыва Республиканың чурттакчы чонун суг дамчыдылганының арыг суу-биле хандылары" республиканың тускай сорулгалыг программазының (моон соңгаар - Программа) коштунганын бадылаар.

2. Тыва Республиканың Экономика яамызы, Тыва Республиканың Саң-хөө

яамызы 2011-2015 чылдарда Тыва Республиканың республика бюджетиниң төлөвилелдерин тургузарда, Программаже Тыва Республиканың республика бюджетиниң акша-хөреңгизи-биле акшаландырып турар республиканың тускай сорулгалыг программаларының даңзызынче чылдың-на оон боттандырылганын акшаландырышкынын үндүрүп берип турар хемчээлин тодарадыры-биле кириер.

3. Бо доктаалдың күүселдези дээш контролду Тыва Республиканың Тудуг, чуртталга болгаш коммунал ажил-агый яамызынга дагзыр.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Тыва Республиканың Чазаның 2010 чылдың ноябрь 19-та № 515 доктаалы-биле бадылаан

2011-2015 чылдарда "Тыва Республиканың чурттакчы чонун суг дамчыдылганының арыг суу-биле хандылары" РЕСПУБЛИКАНЫҢ ТУСКАЙ СОРУЛГАЛЫГ ПРОГРАММАЗЫ

2011-2015 чылдарда "Тыва Республиканың чурттакчы чонун суг дамчыдылганының арыг суу-биле хандылары" республиканың тускай сорулгалыг программазының ПАСПОРТУ

Программаның ады -
2011-2015 чылдарда "Тыва Республиканың чурттакчы чонун суг дамчыдылганының арыг суу-биле хандылары" республиканың тускай сорулгалыг программазы
Программаны ажилдап кылырынга үндезин -

Россия Федерациязының Чазаның 2009 чылдың август 27-де "Россия Федерациязының Суг стратегиязын 2020 чылдың үезинге чедир бадылаар дугайында" №1235-р айтышкыны

Программаның күрүне дүүштүрүкчү-чагыкчызы -

Тыва Республиканың Тудуг, чуртталга болгаш коммунал ажил-агый яамызы

Программаның кол күүседикчилери -

Тыва Республиканың Тудуг, чуртталга

болгаш коммунал ажил-агый яамызы, Тыва Республиканың Чуртталга болгаш коммунал ажил-агый талазы-биле агентилел

Программаның сорулгазы болгаш шийтирилээр айтырыглары -

сорулгазы - Тыва Республиканың чурттакчы чонун суг дамчыдылганының арыг суу-биле хандылары;

шиитпирлээр айтырыглары:

санитарлыг дүрүмнериниң болгаш нормаларының негелделеринге дүүштүр ижер сугнуң шынарын экижидери;

суг дамчыдылганының четкилерин катап тургузары;

чурттакчы чонну чедер ужурлук кылдыр бедик шынарлыг ижер суг-биле хандылары

Программаның көргүзүлгери болгаш кол дээн сорулгалыг айтыкчылары -

Көргүзүлгери	Айтыкчылары
Суг хандырылганының чедимчили	Чурттакчы чоннуң кижиги санының ортумак орулгазындан суг дээш төлөвири ортумаа-биле 10,6 хууну тургузуп турар
Суг хандырылганының структуразының байдалы	Тыва Республиканың чамдык чуртталга пунктуларында чурттакчы чонну бедик шынарлыг суг-биле хандылар бүгү-ле чугула суг белектелиниң системазы чок болуп турар. Хандырып турар суг санитарлыг-химиктиг-даа, микробиологтуг-даа көргүзүлгери-биле санитарлыг дүрүмнериниң болгаш нормаларының негелделеринге дүүшпес таварылгалар демдеглеттинип турар.
Программаның боттандырылганының магадылалы	Программаның боттандырылганындан дээштиг хемчээлин 9,98 хуу тургузуп турар

Программаны боттандырыларының үе-чадазы болгаш хуусаалары -

2011-2015 чылдар

Программаның боттандырылганының үе-чадазы:

I үе-чада - 2011 чыл;

II үе-чада - 2012 чыл;

III үе-чада - 2013 чыл;

IV үе-чада - 2014 чыл;

V үе-чада - 2015 чыл

Программаның акшаландырышкынының үндезиннери болгаш хемчээли -

акшаландырышкынының ниити хемчээлин 90,53 млн. рубль тургузуп турар, оон иштинден:

республика бюджетинден - 74 млн. рубль, оон иштинде чылдар аайы-биле:

2011 чыл - 4 млн. рубль;

2012 чыл - 26,8 млн. рубль;

2013 чыл - 23,3 млн. рубль;

2014 чыл - 11,0 млн. рубль;

2015 чыл - 8,9 млн. рубль;

муниципалдыг бюджеттен - 11,03 млн. рубль, оон иштинде чылдар аайы-биле:

2011 чыл - 2,73 млн. рубль;

2012 чыл - 3,2 млн. рубль;

2013 чыл - 2,7 млн. рубль;

2014 чыл - 1,3 млн. рубль;

2015 чыл - 1,1 млн. рубль;

Бюджеттен дашкаар үндезиннерден - 5,5 млн. рубль, оон иштинде чылдар аайы-биле:

2011 чыл - 1,4 млн. рубль;

2012 чыл - 1,6 млн. рубль

2013 чыл - 1,4 млн. рубль;

2014 чыл - 0,6 млн. рубль;

2015 чыл - 0,5 млн. рубль;

Программаның хемчеглериниң акшалан-

дырышкынын чылдың-на республика бюд-

жетиниң аргазын көрүп тургаш, эде

тургузар.

Программаның боттандырылганының ма-

нап турар төнчү түңнелдери болгаш социал

база бюджет магадылалының көргүзүлгери-

Программаның боттандырылганының

түңнелинде чуртталга-коммунал хандырылг-

анының шынары болгаш магадылалы экижи-

Немелде ажилчын олуттарны тургузар.

Бо сорулгалар чуртталга-коммунал

ажыл-агый чаартылганының күрүне детким-

чезиниң ачызында чедип алдынар.

Чуртталга болгаш коммунал ажил-агый

объектилеринге авариялыг байдал ийи катап

эвээжээр.

Төлүттүнген суг хандырылганын аягы-

лаары-биле 2015 чылга чедир чурттакчы

чоннуң 22 хуууну тургузар.

Суг дамчыдылганының шынарын экижи-

дер.

Программаның күүселдези дээш конт-

рольдун организациязының системазы-

Программаның күүселдези дээш конт-

ролду Тыва Республиканың Экономика

яамызынче чылдың-на оон боттандырылганын акшаландырышкынын үндүрүп берип турар хемчээлин тодарадыры-биле кириер.

3. Бо доктаалдың күүселдези дээш контролду Тыва Республиканың Тудуг, чурт-

талга болгаш коммунал ажил-агый яамы-

зынга дагзыр.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазы

Ш. КАРА-ООЛ.

яамызынга тургустунган чурум езугаар Про-
грамманың боттандырылганының чорудуу-
нун дугайында отчетту берип турар Тыва
Республиканың Тудуг, чуртталга болгаш

коммунал ажил-агый яамызынга, Тыва
Республиканың Чуртталга болгаш коммунал
ажыл-агый талазы-биле агентилелдеринге
дагзыр.

"Тыва Республикада 2011-2012 чылдарда шимчевес өнчү кадастрының системазын экижидери" республиканың тускай сорулгалыг программазын бадылаарының дугайында

2010 чылдың ноябрь 19 № 510 Кызыл хоорай

Республиканың девискээринде шим-
чевес өнчү объектилериниң дугайында шын-
ныг болгаш долу медээлерни тургузар
сорулга-биле Тыва Республиканың Чазаның
Доктаалы болза:

"Тыва Республикада 2011-2012 чылдарда

Тыва Республиканың Чазаның 2010 чылдың ноябрь 19-та № 510 доктаалы-биле бадылаан

"Тыва Республикада 2011-2012 чылдарда шимчевес өнчү кадастрының системазын экижидери"

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ТУСКАЙ СОРУЛГАЛЫГ ПРОГРАММАЗЫ

"Тыва Республикада 2011-2012 чылдарда шимчевес өнчү кадастрының системазын экижидери" республиканың тускай сорулгалыг программазының ПАСПОРТУ

Программаның ады -
"Тыва Республикада 2011-2012 чылдарда шимчевес өнчү кадастрының системазын экижидери" республиканың тускай сорулгалыг программазы

Программаны ажилдап кылыр дугайында шийтирпирни хүлээп алырынга үндезин -

Россия Федерациязының Чазаның 2010 чылдың февраль 2-де "Россия Федерациязының Чазаның 2005 чылдың сентябрь 13-те № 560 доктаалына өскерилгелер кириериниң дугайында" № 45 доктаалы

Программаның күрүне чагыкчызы -

Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызы

Программаның кол күүседикчизи -

Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызы

Программаның сорулгалары болгаш шийтирилээр айтырыглары -

сорулгалары:

хуу болгаш өске шимчевес өнчү-хөреңгиниң күрүне магадылалын хандылары-биле байдалды тургузары;

үндүрүг онаалдазының сорулгазын ажылдап турар шимчевес объектилерниң дугайында долу болгаш шынныг медээлерниң үндезиннерин тургузары;

организацияларга болгаш хамаатыларга, а ол ышкаш күрүне эрге-чагырга органнарынга болгаш тус чер бот-башкарылга органнарынга көргүзүп турар күрүне деткимчезин экижидери;

шиитпирлээр айтырыглары:

күрүнениң шимчевес объектилериниң хуууну болгаш дөмөйлөшкөн хандырып турар кадастрлыг учедунуң чаңгыс аай системазын тургузары;

күрүнениң шимчевес өнчүзүнүн кадастрын медээлиг долдуары;

шимчевес объектилерниң кадастрлыг өрттөн доктаадыры;

күрүнениң шимчевес өнчүзүнүн кадастрының медээлиг курлавырларынче кирер механизмни тургузары

Программаның көргүзүлгери болгаш кол дээн айтыкчылары -

республиканың девискээриниң ниити санынга күрүнениң шимчевес объектилерниң кадастр учедунуң чаңгыс аай системазын шингээттинген Ак-Довурак, Кызыл хоорайларга, 17 кожуунга шимчевес өнчүнүн күрүне

кадастрын тургузары;
кадастрлыг өрттөн доктааткан шимчевес объектилерниң саны, ол ышкаш өрттөн дүгжүп турар шимчевес объектилерниң санынга

Программаны боттандырыларының хуузалары -

2011-2012 чылдар

Программаның акшаландырышкынының үндезиннери болгаш хемчээли -

2011-2012 чылдарда, шуптузу - 20,5 млн. рубль,

оон иштинде:

федералдыг бюджеттин хөреңгизи - 14,5 млн. рубль, оон иштинде:

2011 чыл - 7,4 млн. рубль;

2012 чыл - 7,1 млн. рубль;

Тыва Республиканың бюджетиниң хөреңгизи - 4,0 млн. рубль;

оон иштинде:

2011 чыл - 2 млн. рубль;

2012 чыл - 2 млн. рубль;

Тыва Республиканың муниципалдыг тургузулгаларының бюджетиниң хөреңгизи - 1,1 млн. рубль;

2011 чыл - 1 млн. рубль;

2012 чыл - 1 млн. рубль

Программаның боттандырылганын манап турар төнчү түңнелдери болгаш социал-экономиктиг магадылалының көргүзүлгери -

республиканың девискээринге автономиялыг чыткан күрүнениң шимчевес өнчү кадастрының информациялыг системазын шингээдин кирибишаан, Тыва Республиканың девискээринге күрүнениң шимчевес объектилериниң кадастрлыг учедунуң системазын тургузары;

күрүне эрге-чагырга органнарының болгаш тус чер бот-башкарылга органнарының а ол ышкаш организацияларның база хандыларының шимчевес өнчүнүн күрүне кадастрынга кирип болур органы организаастаары

2012 чылдың төнчүзүнге чедир чылдарда на чер болгаш өнчү-хөреңги үндүрүлгелериниң чылдазын 418,7 млн. рубльге чедир дөмөйлөтүп хандылар үндүрүг баазанын тургузары

Программаның күүселдези дээш контролду -

Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызы.

2009 чылдың июнь 15-те Тыва Республиканың Чазаның Доктаалына өскерилгелер кириериниң дугайында

2011 чылдың январь 29 №67 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың Чазаның Доктаалы болза:

1. 2009 чылдың июнь 15-те Тыва Республиканың Чазаның "Тыва Республиканың Чазаның автобаазы" Тыва Республиканың автономиялыг албан черинге 2009 чылда болгаш 2010 база 2011 чылдарның планныг үезинде транспорт ачы-дузанын чедир талазы-биле күрүне даалгазын бадылаарының дугайында" №269 доктаалына дараазында өскерилгелерни кириер:

1) адында "Тыва Республиканың Чазаның автобаазы" деп сөстөрни "Тыва Республиканың күрүне эрге-чагырганының күү-

секчи болгаш хоойлужулга органнарының ажил-чорудулганын хандылар талазы-биле автобааза" деп сөстөр-биле солур;

2) 1 пунктта "Тыва Республиканың Чазаның автобаазы" (моон соңгаар - "Тыва Республиканың Чазаның автобаазы" ККА дээр) деп сөстөрни "Тыва Республиканың күрүне эрге-чагырганының күүсекчи болгаш хоойлужулга органнарының ажил-чорудулганын хандылар талазы-биле автобааза" (моон соңгаар - "Тыва Республиканың автобаазы" ККА дээр) деп сөстөр-биле солур;

3) 2 пунктта "Тыва Республиканың

д) 4.2 "Өнчү-хөрөгүнүн бүдүн-бүрүнүнге болгаш байдалынга негелделер" деп иштиги ийги одуругда "3 сан" деп сөстөрнү "4 сан" деп сөстөр-биле солуур; үшкү одуругда "80" деп санны "95" деп

сан-биле солуур;

е) "Тыва Республиканың Чазааның автобаазасы" Тыва Республиканың Күрүнениң автономну албан черинге 2009 чылда болгаш 2010 база 2011 чылдарның планныг үезинде транспорт ачы-дузазын көргүзүр талазы-биле Күрүне даалгазының №1,2 капсырылгаларында "Тыва Республиканың Чазааның автобаазасы" КАА" деп сөстөрни

"Тыва Республиканың Күрүне эрге-чагыргазының Күсөскчи болгаш хоолжудулга органның ажал-чорудулгазын ханды-рар талазы-биле автобаазасы" КАА" деп сөстөр-биле солуур;

2. Бо доктаалды "Тувинская правда" болгаш "Шын" солуннарга парлаар.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазының бирги оралакчызы Ш. ИРГИТ.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазының массалыг информация чепсектери болгаш журналистика талазы-биле 2010 чылдың III кварталы болгаш 2010 чылдың август дээш грантыларын тыпсырының дугайында

2010 чылдың декабрь 23 №593 Кызыл хоорай

2010 чылдың июнь 17-де Тыва Республиканың Чазааның "Тыва Республиканың Чазааның Даргазының массалыг информация чепсектери болгаш журналистика талазы-биле грантыларын бадылаарының дугайында" №262 доктаалыга дүүштүр Тыва Республиканың Чазааның доктаадыры болза:

1. Тыва Республиканың Чазааның Даргазының массалыг информация чепсектери болгаш журналистика талазы-биле грантыларын дараазында тиелекчилерге тыпсыр: республиканың "Центр Азии" солунунга-Тыва Республиканың Чазааның Даргазының квартал санының 100 муң рубль хемчээлдиг грантызын эң эки республика солунунга 2010 чылдың III кварталы дээш "Азияның төвүнүн кижилери-хөй националдыг өг-бүлө" деп төлевилелди Күсөскчени дээш;

Муниципалдыг "Танды-Уула" солунунга-Тыва Республиканың Чазааның Даргазының квартал санының 100 муң рубль хемчээлдиг грантызын эң эки муниципалдыг солунга 2010 чылдың III кварталы дээш "Танды-алкоголизмге болгаш наркотиктерге удур" деп төлевилелди Күсөскчени дээш;

"Плюс Информ" солунун корреспондентизи Олеся Юрьевна Бауманга-Тыва Республиканың Чазааның Даргазының парлааның массалыг информация чепсектеринин эң эки журнализинге 10 муң рубль хемчээлдиг грантызын 2010 чылдың август дээш "Плюс Информ" солунга "Мени аппарат" деп төлевилелди Күсөскчени дээш;

Тыва Республиканың Күрүнениң чуртталга инспекциязының, тудуг хайгааралының болгаш өртек доктаадырының албанының дугайында дүрүмнү бадылаарының дугайында

2011 чылдың февраль 2 №69 Кызыл хоорай

2010 чылдың декабрь 7-де Тыва Республиканың Чазааның Даргазының "Тыва Республиканың Күсөскчи эрге-чагырга органның тургузуунун дугайында" №230 Чарлынга дүүштүр Тыва Республиканың Чазааның доктаадыры болза:

1. Тыва Республиканың Күрүнениң чурт-

талга инспекциязының, тудуг хайгааралының болгаш өртек доктаадырының албанының дугайында дүрүмнү бадылаар.

2. Күжүн чидирген деп санаары болза: 2007 чылдың декабрь 17-де Тыва Республиканың Чазааның "Тыва Республиканың Күрүнениң чуртталга инспекциязының алба-

нының дугайында дүрүмнү болгаш оон тургузуун бадылаарының дугайында" №1067 доктаалын;

2008 чылдың июнь 26-да Тыва Республиканың Чазааның "Тыва Республиканың Күрүнениң чуртталга инспекциязының албанының дугайында

Хамаатыларга өнчү эргелиг кылдыр хамааржыр тудугларны оран-саваларның болгаш бажың-балгаттың өртек-үнезин э санаарының коэффицентизинин дугайында

2010 чылдың декабрь 31 №608 Кызыл хоорай

1991 чылдың декабрь 9-та Россия Федерациязының "Тус-тус кижилеринин өнчү-хө-реңги үндүрүүнүн дугайында" №2003-1 Хоолузунга болгаш 1992 чылдың апрель 4-те Россия Федерациязының Архитектура, тудуг болгаш чуртталга-коммунал ажыл-агыйының ямызының "Хамаатыларга өнчү эргелиг кылдыр хамааржыр тудугларның, оран-савазының болгаш бажың-балгаттың өрттүн тургузарының чурумун бадылаарының дугайында" №87 дужаалыга дүүштүр Тыва Республиканың Чазааның доктаадыры болза:

1. Хамаатыларга өнчү эргелиг кылдыр хамааржыр тудугларның, оран-савазының болгаш бажың-балгаттың өрттүн эде санаарының коэффицентизин 33,6 хемчээлге доктаадып турузар.

2. Хамаатыларга өнчү эргелиг кылдыр хамааржыр тудугларның, оран-савазының болгаш бажың-балгаттың өрттүн 2011

дүрүмге өскерилгелер кирир дугайында" №406 доктаалын.

3. Бо доктаалды "Шын" болгаш "Тувинская правда" солуннарга парлаар. Тыва Республиканың Чазааның Даргазының бирги оралакчызы Ш. ИРГИТ.

Хамаатыларга өнчү эргелиг кылдыр хамааржыр тудугларны оран-саваларның болгаш бажың-балгаттың өртек-үнезин э санаарының коэффицентизинин дугайында

2010 чылдың декабрь 31 №608 Кызыл хоорай

1991 чылдың декабрь 9-та Россия Федерациязының "Тус-тус кижилеринин өнчү-хө-реңги үндүрүүнүн дугайында" №2003-1 Хоолузунга болгаш 1992 чылдың апрель 4-те Россия Федерациязының Архитектура, тудуг болгаш чуртталга-коммунал ажыл-агыйының ямызының "Хамаатыларга өнчү эргелиг кылдыр хамааржыр тудугларның, оран-савазының болгаш бажың-балгаттың өрттүн тургузарының чурумун бадылаарының дугайында" №87 дужаалыга дүүштүр Тыва Республиканың Чазааның доктаадыры болза:

1. Хамаатыларга өнчү эргелиг кылдыр хамааржыр тудугларның, оран-савазының болгаш бажың-балгаттың өрттүн эде санаарының коэффицентизин 33,6 хемчээлге доктаадып турузар.

2. Хамаатыларга өнчү эргелиг кылдыр хамааржыр тудугларның, оран-савазының болгаш бажың-балгаттың өрттүн 2011

3. 2006 чылдың ноябрь 29-та Тыва Республиканың Чазааның "Хамаатыларга өнчү эргелиг кылдыр хамааржыр тудугларның, оран-савазының болгаш бажың-балгаттың өрттүн эде санаарының коэффицентизинин дугайында" №1384 доктаалын чидирген деп санаар.

4. Бо доктаалды "Шын" болгаш "Тувинская правда" солуннарга парлаар.

5. Бо доктаалды Күсөскчиде

Тыва Республиканың муниципалдыг тургузуларынның девискээрлеринге хемчеглерни өй-хемчээлдиг эрттиреринин (карантинниң) дугайында

2011 чылдың март 11 №166 Кызыл хоорай

"Чурттакчы чонун санитар-эпидемиологтук чогулгалыг чорунун дугайында" Федералдыг хоолунун 31 чүүлүн дүүштүр, чидиг респираторлуг вирустуг хамчык болгаш грипп аарының непереп турары-биле холбаштыр хемчеглерни өй-хемчээлдиг эрттиреринин дугайында Тыва Республика талазы-биле Күрүнениң кол санитар эмчизинин 2011 чылдың март 9-та №624/01 саналын барымдаалаш, Тыва Республиканың Чазааның доктаадыры болза:

1. Танды, Кызыл, Бай-Тайга, Тес-Хем, Би-Хем, Улуг-Хем, Эрзин, Чеди-Хөл, Сүт-Хөл, Чаа-Хөл кожууннарның болгаш Кызыл хоорайның девискээрлеринге 2011 чылдың март 16-га чедир Тыва Республиканың Чазааның 2011 чылдың март 3-те №157 доктаалы-биле киригени нийти-өөредилге албан черлеринге 1-ден 8 класстарга чедир өөредилге чорудулгазын доктаатпышаан, хемчеглерни өй-хемчээлдиг эрттирерин (карантинни) узадыр.

2. 2011 чылдың март 9-тан 16-га чедир Те-

ре-Хөл, Каа-Хем, Өвүр, Тожу, Мөңгүн-Тажууннарның нийти-өөредилге албан черлеринге 1-ден 8 класстарга чедир өөредилге чорудулгазын доктаатпышаан, хемчеглерни өй-хемчээлдиг эрттирерин (карантинни) кирир.

3. Өй-хемчээлдиг (карантинниң), профилактика, эпидемияга удур болгаш эмне диагностика хемчеглерин Күсөскчидин орнотуу талазы-биле хемчеглерниң манаа кошкан планын бадылаар.

4. Чидиг респираторлуг вирустуг хамчык болгаш грипптиң неперээрин болдурун эңгезе угланган эпидемияга удур (профилактика) хемчеглерни өнчү хевиринин кылдызы-даа хамаанчок юридиктиг чер болгаш хуу сайгарлыкчылар ажылдап кыл болгаш организацияларга Күсөскчидин.

5. Бо доктаалды "Тувинская правда" болгаш "Шын" солуннарга парлаар.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕР

БОТТАРЫНГА БАЖЫҢ ТУДУП АЛЫРЫ

Айтырыг: Амгы үеде Ие капиталын ажыглаарыңа кандыг өскерилгелер кирген?

Хары: Кол өскерилгелер мындыг:

1. Моон мурнунда садып алган бажың (квартира) дээш өредуглаарыңа Ие капиталын ажыглаарда, билдиришкин кирир хуулаар эптиг эвес турган: уруу 2,6 хар чеде бээр, май 1-ге чедир, азы октябрь 1-ге чедир үзүктел каан турган. Ам ону уруу 3 харлапкан соонда кайы-даа үеде кирип болур. Билдиришкинге хамаарыштыр шийтирпирни бир ай иштинде хүлээп алыр, Ие капиталының акшазын сертификат ээзинге ийи ай хуулаада шилчидип бээр.

2. Тудуг организациязын кириштирбейн, Ие капиталының акшазы-биле боттары хуу бажың тудуп алыр арга тургустунган. Моон мурнунда бажыңны ыяапла тудуг организациязынга туттар, акшаны чүгле ол улустун агар санынче шилчидер турган. Ам өг-бүлө боттары туткаш, акшаны холунга ал болур. Оон аңгыда бажыңны улгаттыр немей тутканы дээш база ындиг.

3. Ол ышкаш туттунган бажыңга өнчү эргези 2007 чылдың

январь 1 соонда кылдырган болза, азы бажыңны ол хуулаа соонда улгаттыр тудуп алган болза, тудуг кылырынга үндүрген чарыгдалдарын Ие капиталы-биле эгидип (компенсация) ал болур.

4. Ие капиталы-биле бажың садып (тудуп) алган чээлини болгаш оон хуузуң төлээрде, чардыган керээлерге кызыгаарлашкын чок. Моон мурнунда уруг 3 хар чептээнде Ие капиталын ажыглаар чөпшээрел түр када турган: оон хуулаазы 2010 чылдың декабрь 31-ге чедер турган. Ам ипотека-биле бажың садып алырда уругуң 3 харлаарын манаас. Ындыг чүүл доктаамал болур.

Айтырыг: Бир эвес өг-бүлө бажыңны боттары тудуп алыр деп шийтирлээн болза, акшаның шуптузун шилчидип бээр бе?

Хары: Сертификат ээлери бажыңны боттары тудуп алыр дээнде баштай Ие капиталының 50 хуузуң бээр. А тудуг эгелээн соонда 6 ай эрткенде, бажыңның таваа салдынганда, ханазы, дээвири туттунганда артканын шилчидип берип болур. Бир эвес Ие капиталының чарты-биле бажыңны тудуп ал ыдапкан болза, артканын уругларының өөредилгезинге азы аваның келир үедеги пенсиязының чыыл-

далыг кезээнге ажыглап болур.

Айтырыг: Ие капиталын бажың септелгезинге ап болур бе? Реконструкция дээрже чогуз чүз дээни ол?

Хары: Акшаны чүгле квартира садып, бажың тудуп алырынга болгаш реконструкция кылырынга ажыглап болур. Реконструкция дээрже, септелге эвес, а бажыңның шөлүн улгаттыр — ийиги азы үшкү каат тутканы, азы немелде өрээл чыпшыр тутканы болур. Реконструкция, өскээр чугаалаарга, бажыңны улгаттыр тудуп алыры. Ынчаар кылырынга чөпшээрел ыяап херек.

Айтырыг: 2008 чылда чаңгыс каат бажыңга ийиги каатты немей тудуп алган бис. Ындыг реконструкция дээрже компенсация алыр эргевис бар бе?

Хары: Ие капиталының акшазын чүгле чаа бажың тударынга эвес, а 2007 чылдың январь 1 соонда, хоойлу күштүг бооп кирген соонда туткан азы улгаттыр туткан бажың дээш компенсация кылдыр ап болур. Ону ап турар үезинде индексация кылдырган түнге дүүштүр алыр. Амгы үеде Ие капиталының акшазы - 365698 рубль 40 көпеек.

Айтырыг: 2007 чылда

боттарымыс күжүвүс-биле бажың тудуп алган бис. Аңаа компенсация алырда кандыг документилер хергил?

Хары: Ийе, туттунган бажың дээш Ие капиталы-биле компенсация ап болур. Ону алырда дужаар документилер: 1) Ие капиталыга сертификат; 2) Сертификат ээзин болгаш оон чурттап турар черинде бүрүткелин бадыткаан документ. 3) Бир эвес билдиришкинни төлээлекчинин таварыштыр кириген болза, төлээлекчини бадыткаан болгаш оон эрге-хүлээлгелерин нотариуска шынзыткан документ херек. 4) Бажыңны сертификат ээзинин өөнүн ээзи тударын хүлээнгенде, өөнүн ээзин бадыткаан документини болгаш бадылашкан херечилелин дужаар.

• сертификат ээзинин азы оон өөнүн ээзинин хуу бажың туткан чер участогунга өнчү эргезин бадыткаан документ;

• азы черни доктаамал (хуулаа чок) ажыглаар эргези;

• азы черни назыны-биле эдилээр эргези;

• азы черни төлөзилеп алган керээзинин хоолгазы;

• азы чер участогун тодараг хуулаада эгидилгелиг ажыглаар эргезин бадыткаан доку-

ментини дужаар.

• өнчү эргезин Күрүне боттары дугайында херечилелин доктаадыр;

• 2007 чылдың январь соонда туткан хуу бажыңга төлөүскан өнчү эргези;

• 2007 чылдың январь соонда улгаттыр туткан (реконструкция кылган) хуу бажыңга төлөүскан өнчү эргези;

• сертификат ээзинин азы оон өөнүн ээзинин хуу бажың өнчү эргелиинин дугайында Күрүне бүрүткелинин шынзылгалы;

• тудугга чөпшээрел алган кишинин хуу тудугга кадастр порт кылдырган соонда 6 ай иштинде бажыңны өг-бүлө кежиринин, уругларының үлүүн беримдаалап, нийти өнчүже шилчидер дугайында бажыңны шилчидип бээр;

• сертификат ээзинин бажыңга агар санының дугаары айыткан документ (справка).

Айтырыг: Улуг огада 2011 чылда школаны доода Бичиизи 3 харлыг. Ие капиталын улуг огулуну дээр эртемге өөредиринге ажылап болур мен бе?

Хары: Ийе, ол акшаны кайы даа уруунун өөредилгезинге ажыглап болур. Өөредилге чөпшээрелдиг (лицензия) болур ужурлуг.

Россияның Пенсия фондузунун ТР-де савырының парлаа албаны белеткээ.

УГБАШКЫЛАР

Тыва кижиге чеден хар харлаары — узун назы ылааны ол. Өске сайзыраңгай чурттарның аатылары бо хире назынында чаа чуртталганы леп, өске чурттар кезип, туристеп, боттары ш чурттап эгелээрлер.

раа Васильевна база суурнуң улуг назылыглар кирип, чоокта чаа 70 хар алган. Ол — Тываның киномеханиги Василий Дагбайыр-оолдун үш дугаар силий Дагбаевич — бодунуң база бир эртем-билигиги. Ол Алтайның төвү Ойрот-кино механиги мергежилди гаш, бүгү Тывага ынчан үнү чок кино — «Чапаев-лээш, үнүг, өңүг кино-дир үндүрүп, боду тайыл-очулдуруп, бөдүүн арат-шпилгениң база бир ча-өргүзүп бараалгадырынга ириштирген. Василий Даг-рус, моол дылдарга арыг-р, бар-ла хөгжүм херек-не ойнаар, бүгү талазы-н талантылыг кижиге чораа-ңгыс чер-чурттуглары

изин бут изи чандыр бас-ыр, оон беш ажы-төлү са-аннныг кижилер болганнар. у Даваа Васильевич Улуг-Тайга, Тожу кожууннарга

совет, партия ажылдакчызы болуп ажылдаан. Оон ажы-төлү — Тожу кожуунда хүндүткелдиг кижилер: Светлана Давааевна эге класстар, Ульяна Давааевна — даштыкы дыл башкылары болуп, Тоора-Хем школазында ажылдап чоруурлар.

Чодураа Васильевичини Тожу, Тес-Хем, Улуг-Хем кожууннарның хөгжүмге ынактары кончуг оюн-баштак, биче сеткилдиг, талантылыг баянист, ыры башкызы деп ам-даа сактырлар. Оон ады-биле Арыг-Үзүүнүң көдээ Культура бажынын адаан. Улуг огу Андрей Чодурааевич база бодунуң кыска амыдыралын хөгжүмге тураскаа-дып, Каа-Хем кожуунга культура ажылдакчызы болуп ажылдаан, уран талантылыг бот-тывынгыр артист.

Айыраа, Зоя, Людмила Васильевна угбашкылар — Улуг-Хем кожуунда билдингир бот-тывынгыр ыраажылар, хөгжүмчүлөр. Угбашкыларның хеймери Людмила Васильевна — республикада билдингир композитор, оон чогаатканы «Оруктар, оруктар», «Дүнеки

Шагаан-Арыг», «Арысканым», «Азас хөл» дээш, өске-даа чоннуң ынак ырыларын алдарлыг артистер ырлажып чоруунда кижиге кай-гаар чүве чок. Ортуну Зоя Васильевна бүгү назынында ыры башкызы болуп ажылдааш, ам хүндүлүг дыштанылгаче үнген.

Айыраа Васильевна база ада-зының соон салгап, киномеханик эртем чедип алгаш, өскөн-төрөөн сууру Арысканга киномеханиктеп ажылдап чорааш, оон поварлап, чоннуң «четтиргенин» чаңгыс эвес дыңнап, хүндүлүг дыштанылгаче үнген.

Үш угбашкы кожууннуң аңгы-аңгы суурларында (Арысканда, Арыг-Үзүүнде, Хайыраканда) чурттап чорза-даа, бо-ла чыгып алгаш, бир-ле конкурс, концерт-терге киржи бээр, дөстүмөс эрес, хөгжүмге бердинген улус. «Үш угбашкы» деп ансамбль тургузуп алгаш, олар чоокта чаа республика чергелиг эрткен «Ойна-ла, гармонь» деп конкурска чедишкенин киришкенер. Улуг эртем-билиг чедип, бедик албан-дужаал эдилеп чорбаан-даа болза, чон ортузунда «Васильевна» дээр-ле кымыл деп хүндүткелдиг чурттап чоруурлар. Олар чүгүле уран талантызы-биле эрес, эрес-кежээ, туттунгур, шимченгир, амыдыралчызы-биле онзагай. Беш чүзүн малды өстүрүп,

Чылдар болгаш кижилер

огородка ногаазын тарып, бой-дустун кежи — кат-чимизин чыып, оон амданныг аш-чем аймаан чылдың-на кылып чаңчыкканнар.

Чеден харны харлап турар Айыраа Васильевна — онзагай кижилерниң бирээзи. Ол — сес ажы-төлдү өстүрүп кижизиткен, төлөпиг ава. Аныяанда-ла өг-бүлө туткан эжи, ажы-төлүнүң ынак ачазы Виктор Тулушович Санчай-оол 10 чыл бурунгаар аарааш чок болуп, ийи чараш оглу-кызындан, хайыралыг назынындан чарлып чоруй баарга, ажыг-шүжүгге алыспайн, арткан ажы-төлүңгө үлегерин көргүзүп, оларынга чөлөңгил болуп чурттап

чоруур. Оон көвей ажы-төлү төлөпиг кижилер болганнар: олар-ның аразында чазак-чагырга, шаг-даа ажылдакчызы, өрт өжүрүк-чүзү, солун ажылдакчызы — редактор дээш, кандызы-даа бар. Айыраа Васильевна өске муң-муң тыва херээженнерден ылгалыр чүвези чок-даа болза, бодунуң уран-талантызы, эрес-кежээзи, төрүмелинден угаан-сарыылды-биле бодунуң үе-чергезиниң аразында төлөпиг черни ээлеп чоруунга ажы-төлү чоргаарланыр.

Айрада МОНГУШ.

(Чурукту өг-бүлө архивинден алган).

Көдээниң хөөннери

МАЛЧЫН ААЛДАРДА

о чылын Шагаа Мөңгүн-Тайга кожууннуң малчын чарынга бедик утка-шынарлыг болгаш онзагай эрткен. ээ ажыл-агыйның бүдүрүлгелериниң малчыннары гадалар аайы-биле оюн-тоглаа, мөөрейлерни солун дыр эрттирген.

уун чагыргазының удур-А.К. Донгак, А.О. Очур-р кожуунда көдээ ажыл-бүдүрүлгелериниң ажыл-ринге байыр чедирип, амыдыралын сонуургап, ртип турарының байдалын ргенер.

«Малчын» КУБ-туң бирги бригаданың малчыннары Борис, Светлана Тейниннерниң Серилиг-Дыттыг-Хемде аалынга чыгып алгаш, Шагааны уткааннар. Оларга Мугур-Аксында уругларның уран чүүл школазының, культура килдизиниң ажылдакчылары солун кон-

цертин бараалгадып четкен. Дур-жулгалыг, кызымак малчыннарның бирээзи Адар-оол Биче-оол бичин оолак чорааш, тевек теп чораанын сактып кээп, хоомай эвес тевек-тээн.

Үстүү-Кодургайда Айдын-оол, Аяна Хертектерниң аал-коданынга ийги бригаданың ажыл-ишчилериниң эрттиргени байырлалга «Чечек» уруглар садының бот-тывынгыр артистери байыр чедир-ип келгенине малчыннар өөрүп, четтиргенин илереткен.

«Мөген-Бүрен» КУБ-туң бирги бригаданың малчыннары Шары-Дугайда Кызыл-оол, Светлана Сал-чактарның аалынга, ол-ла бүдүрүлгениң ийги бригаданың малчыннары Кара-Белдирге Октябрь, Роза Иргиттерниң аалынга омак-хөглүг, оюн-баштак хемчеглер-биле байырлаан.

«Сайзырал» көдээ ажыл-агый-ның бүдүрүлгө кооперативиниң ажыл-ишчилери Тоолалыг суму-нун көдээ Культура бажынынга Кодан чылын база-ла оюн-тоглаа-биле бедик көдүрлүүшкүннүг ут-кааннар. Шагааның тывызык оюн-нары аштыг-чемниг Арзайтыга эрткен-дүшкен чонга, «Тыпкан кижиге шаңналдыг» деп тыва тывы-зыктар чыскаап бижээн хуудусту азып каан, кожууннуң булуң бүрү-зүнде Ак Кодан чылын байырлап, уткуп турары илден.

«Мөген-Бүрен» КУБ-туң баа-зазынга удуртукчузу Өшкү-Саар Аракчааевна Ооржактың чалааны-биле кожуунда ветеринария алба-нының (даргазы Н.Б.Донгак) база көдээ ажыл-агый эргелелиниң ажылдакчыларының киржилгези-биле «Малчын» КУБ-туң (удур-тукчузу М.А. Саая), «Сайзырал» КБК-ның, «Мөген-Бүрен» КУБ-туң тускай эртемниглериниң чаңгыс угланышкынның ажыл-агыйлыг бүдүрүлгелериниң аразында эрткен арга-дуржулга солчулганы моон соңгаар бүдүрүлгелериниң сайзы-рап-хөгжүүрүңгө улуг базымны кылып, кончуг ажыктыг болган.

ТР-ниң Дээди Хуралының депу-тады М.М. Чүлдүм кожууннуң көдээ ишчилеринге байыр чедир-ип, белек сунуп чолукшааны депутат-тың соңгукчулар-биле харылзаа-зы улам быжыгып бар чыдарының демдээ деп, малчыннар үнелеп турар.

Надежда ШУЛУУ-МАНДЫР,
«Мөңгүн-Тайга» солуннуң редактору.

(Чурукту хуу архивтен алган).

ТАР-ның 90 чылынга

БАЖЫН-НАРЫНГА ЧЕДИП...

Россияның Пенсия фондузунуң Тыва Республикада салбыры болгаш оон кожууннарда база Кызыл, Ак-Довурак хоорайларда эргелелдери ТАР-ның 90 чылынга тураскааткан хемчеглерни чорудуп эгелей берген.

Чижээ, Бүгү-делегейниң херээ-женнер хүнүн таварыштыр «Маа-дыр иелерге байыр чедир» деп ак-цияны чарлап, ажылды чоруткан. Пенсия фондузунуң эргелелдери 80 хардан өрү назылыг хоочуннар-га 584 байыр чедирешкинин кылган. Оларның чамдызының бажынынга чедип барып, байыр чедиргеш, белектерни тудускан.

Өвүр кожууннуң Пенсия эрге-лели 11 ажы-төлдү өстүрүп кижизиткен, 108 унуттарлыг Мандан Агбаановна Монгушка кожууннуң ХБАБ, социал төвү, күш-ажыл бол-гаш социал хөгжүлдө эргелели, чагырга даргазының оралакчызы-биле кады байыр чедирген.

Ол ышкаш Барыин-Хемчик кожуунда Пенсия эргелели Кызыл-Мажалыктың 2 дугаар школазынга «2010 — Башкы чылын» түңнөп чугаалашкан чыышка киришкеш, «Башкының социал камгалалы» деп секцияга башкыларның эрте пенсиялаар байдалдарын, пенсия-зын улгаттарып алыр аргаларны, пенсия органнарын дамчыштыр социал төлөвирлер дугайында тайылбырларны кылган.

Барыин-Хемчик кожууннуң бүгү школаларындан келген баш-кылар пенсия эргелелиниң специа-листери А.С.Олчат-оол, С.Ч.Хо-мушку, Т.К.Кокуудей олардан со-нуургаан айтырыгларын салып, социал камгалал талазы-биле арга-сүмелерни алганнар.

Бистиң корр.

Саналдарыңарны Чөвүлел манап турар

Дайынның, күш-ажылдың, Чепсектиг Күштерин болгаш эрге-хоойлу камгалаар органның хоочуннарының (пенсионерлеринин) Бүгү-россия хөй-ниити организациязының чаартыгын Тыва регион салбыры 2010 чылдың төңүзүндө ажалдап эгелээн.

Эгезинде Улуг-Хем, Тожу, Бай-Тайга, Каа-Хем, Эрзин кожуннарында эге организацияларны күштелдирип база чаартып эгелээн. «Дайынның болгаш күш-ажылдың хоочуннарының (пенсионерлеринин) эге организацияларының дугайында дүрүмнү» ажалдап кылган болгаш ону эге организацияларже тараткан. Россияның болгаш республиканың хөй-ниити организациялары-биле харылзааны тудуп, Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчилеринин, дайын чылдарында тылдың ишчилеринин даңзын чаарткан.

Аныктар аразыңа кижизидилге болгаш тайыл-быр ажылын уламчылаарын, онза кичээнгеи националдар аразының харылзааларынче, республика девискээринде чурттап турар чоннарның чаңчыл-езуулдарынче салырын Чөвүлел хоочуннардан дилеп тур. Коллективтер-биле доктаамал ужуражыр, дуржулганын непередир, культураның тураскаалдарының санитарлыг байдалын тудар херек.

Хүндүлүг хоочуннар!

Ажыл болгаш кады кылып чорудар хемчеглерин планга кирир кылдыр саналдарыңарны кирирениңерни Чөвүлел дилеп тур.

Чагаа чорудар адрес: 667000, Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу, бажың №17.

Хоочуннар чөвүлели.

Доозукчуларның кичээнгеинге!

9, 11 класстарның доозукчуларынга математика, физика, орус дыл экзаменнеринге 1 айның белеткелинин эгелээнин дыңнадып тур.

Эрткен чылдарның доозукчуларынга белеткел курстары март 20-ден апрель 20-ге чедир 17.00 шактан 18.00 шакка чедир болур.

Харылзажыр телефону 8-923-548-05-76.

КУШ ЧОК ДЕП САНААР

Тываның күрүне университетинин Анай-Хаак Леонидовна Лакпаның адынга 2010 чылдың август 10-да тывысканы сериязы ВСГ №5427188 дипломунун читкенин барымдаалааш, ону күш чок деп санаар.

КОТТЕДЖТЕРНИ ТУДУП ЭГЕЛЭЭР

«Энергострой» КХН коттедж хоорайжыгашты, шөлдерин аңгы-аңгы хевирлиг (175 дөрбелчин метрден 320 дөрбелчин метр чедир) коттеджтерни Мурнуу №10 микрорайонга тудуп эгелээринче кирип турар.

Тудугга үлүүн киририн күзээр болза, «Энергострой» КХН-ниң офизинге келир.

Адреси: Колхозная кудумчузу, 2а, тел. 4-85-29, 8-905-920-4101, 8-923-268-9073.

САД ЭШТЕЖИЛГЕЗИНИҢ ДЫҢНАДЫ

«Вавилинский затон» №13 коммерциялыг эвес сад эштежилге эштежилгениң ниити дептеринче кири бижирин-биле кежигүннер бүрүткелин кылып эгелээнин дыңнадып тур. Келир адреси: Кызыл хоорай, Каменистая кудумчузу, 15. Бодунга бүгү документилерин болгаш квитанцияларын ал алыр.

Дадывыр төлээри-биле Россельхозбанк салбырында №407038105557030000016 СЧТ №13 «Вавилинский затон» деп агар санче шилчидер азы Каменистая, 15 деп адреске келир.

Тел. 8-923-266-22-44; 8-923-261-31-28.

«Вавилинский затон» сад эштежилгезинин администрациязы.

2011 чылдың 03.15-те болган №1-КР/11 аукционнун түңнелдеринин дугайында ОТЧЕТ

Арга-арыгның өзүмнерин садарының болгаш садып алырының керээлерин чарар эргени садар талазы-биле №1-кр/11 аукционга киржиринин чагыгларын хүлээп алырының 2011 чылдың март 11-де протоколунга үндөзүлээш, 2011 чылдың февраль 14-те Тыва Республиканың Арга-арыгкүрүмүнүн №42 дужаалы-биле бадылааны арга-арыг участоктарын арендааларының керээлерин чарар эргени азы арга-арыг өзүмнерин садып алырының болгаш садарының

керээлерин чарар эргени садар талазы-биле арга-арыг аукционун эрттиреринин чурумунга дүүштүр аукцион эгелегиче бижимел 7 чагыг кирген, ол 7 чагыг күштүг деп хүлээп алдыгын. Садыглажырын күзээр аукцион киржикчилеринден оларның долаа түнүн төлээрин бадыткап турар документилерни алган, оон дугайында медээлерни аукционга киржилгениң чагыглар хүлээп алганының 2011 чылдың март 11-де протоколунда айткан.

А/ч №	Турар чери		Квартал-дын/ тус-кайлаан шөлдүн №	Үлөг-ниң №	Ыяштың хемчээли (куб)		Поро-дазы	Шөлү (га)	Аук-н ед-ның эге өртээ	Долааның түнү (рубль-биле)
	Лесни-чество	Лесничество-нун участогу			Шупту	Оон иш-тинде ту-дуг ыяжы				
1.	Каа-Хем	Кунгуртуг	219/15	3	700	-	Л	28	2293,2	229,32
2.	Каа-Хем	Кунгуртуг	219/15	4	700	-	Л	20	2293,2	229,32
3.	Каа-Хем	Кунгуртуг	219/15	5	700	-	Л	18	2293,2	229,32
4.	Каа-Хем	Кунгуртуг	219/15	6	850	-	Л	28	2785,0	278,5
5.	Каа-Хем	Кунгуртуг	219/9	7	50	-	Л	2,4	163,8	16,38
6.	Каа-Хем	Кунгуртуг	219/14	1	2600	-	Л	73	8518,0	851,8
7.	Каа-Хем	Кунгуртуг	219/14	2	1800	-	Л	34	5897,0	589,7
	Шупту:				7400	-		203,4	24243,4	2424,34

Аукциону болбаан деп санаан, чүге дээрже чагыгларны кириринин хуусаазы доозулгуже аукцион единицазы бүрүзүне бир чагыг кирген.

Арга-арыгның өзүмнерин садып алырының болгаш садарының керээлерин аукцион единицазының

эге өртээ-биле он хонук дургузунда (2011 чылдың март 25-ке чедир) аукционнун организакчызы-биле (ТР-ниң Арга-арыгкүрүмү-биле) керээлерни чарарын аукционнун киржикчилеринге сүмелзэн.

Индекс 667000.
Кызыл хоорай,
Красноармейская, 100.

ТУРГУЗУКЧУЗУ: Тыва Республиканың Чазаа. Кол редактор С.С.МОНГУШ

РЕДАКЦИЯНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор—2-01-35, редакторнун оралакчызы — 2-19-87, тел. факс (394-22) 2-17-94, бухгалтерия — 2-17-91. e-mail: shyntuva@mail.ru; shyntuva@yandex.ru
КИЛДИСТЕР: ниитилел-политиктиг килдис—2-18-10, культура, өөредилге — 2-03-88, чагаа — 2-17-09, көдээ ажыл-агый — 2-17-09, очулга — 2-03-87, үлетпүр — 2-40-77.
Солун келбейн барганда, 3-14-94 телефонче долгаар. Неделяда үш катап үнер. Хемчээли парлаан 2 ама.
Тираж 9130. Чагыг 28. Номерни парлагаче дужааганы: график езугаар — 21.00, херек кырында — 20.00.

Юбилейиңер-биле!

Хүндүлүг Тамара Чаш-ооловна!

Дайынның, күш-ажылдың, Чепсектиг Күштерин болгаш эрге-хоойлу камгалаар органның хоочуннарының (пенсионерлеринин) Бүгү-россия хөй-ниити организациязының Тыва регион салбыры Силерге юбилейиңер таварыштыр чүректин ханызындан изиг байырыны чедирип тур!

Силерни кайгамчык организакчы, хоочуннарың Бүгү-россия хөй-ниити организациязының салбырының үндөзүлөкчизи, Тыва күрүне үе-чергеи болгаш кайгамчык эки кижик деп үнелээр, билдир бис.

Силерге, Тамара Чаш-ооловна, кадыкшылды болгаш ам-даа хөй чыл чурттаарыңарны күздөдүс!

Дайынның, күш-ажылдың, Чепсектиг Күштерин болгаш эрге-хоойлу камгалаар органның хоочуннарының (пенсионерлеринин) Бүгү-россия хөй-ниити организациязының Тыва регион салбырының даргазы С.К. ДОЛГАР.

Өвүр кожуннун Чаа-Суур сумузунун чурттакчызы, көд Советтин 4 дакпыр депутаты, «Күш-ажылдың хоочуну» атт эдилекчизи, хөй санныг уругларының, уйнуктарының ынак азы кырган-авазы **Клавдия Тенек-ооловна ТЮЛЮШ** амыдыралын хөй кезин көдээ ажыл-агыйга бараалгаткан. Ол 20 чыл дургузун мал эмчилзэн, 12 чыл бухгалтерлээн, оон соонда хүндүл дыштанылгаче үнгөн.

Бистиң бо эргим ававыс, кырган-ававыс бо чылдың март 19-60 харлаан юбилейин демдеглээр. Ынчангаш эргим кижик дараазында одуругларны бараалгаттывыс:

Он сес харлыг чалыы шаанда
Орлан-эрес, шоваа уруг
Амыр-дыжын сагынмайн-даа,
Ажыл-ишче шымнып кирген.
Каш он чыл эртерге-даа,
Кадыг-бергээ торулбайн,
Чуртталгага шынчы болуп,
Чуртка, чонга бараан болдун.

Ачавыс боор ынак эжин
Аравыстан чоруй барды.
Өгге сынмас ажы-төлүн
Элетпээн сен, түретпээн сен.
Ак сеткилдиг ажылың дээш
Хөй-ле шаңнал ап-ла чордун.
Хүндүткелдиг ававыс сээ
Черге чедир мөгөйдүс.

Хөй санныг уруглары, күдээлер думалары, уйнуктары.

Тываның алдарлыг кыстарының бирээзи, башкы эжим, өр ортумак школазының башкызы, «Улус өөредилгезинин тергик» деп хүндүлүг аттың эдилекчизи **Татьяна Маадыевна ТҮЛҮШКЕ** март 17-де төрүттүнгөн хүнү-биле бүгү-ле эки күзээшкениңерни чедирип дараазында шүлүүмнү бараалгаттым:

Ажыл-иш дээш, ажы-төл дээш
Амыр-дыжын харамнанмас
Бичии чаштар башкызы сен—
Бии-Хемниң чоргаар кызы!
Кылбас-тутпас чүвеч-даа чок,
Кызымааның чонуң кайгаан.
Кызың, оглуң Өөк сынмас
Кырган-ава, ава-дыр сен.
Эртем-билиг эриниң четкен
Эмчи, башкы, даргалар...дээш,
Чурттуң ол-бо чүктеринде
Сургуулдарың санап четпес.

Кады кыраан Түлүжүннүн
Хайыралдыг ынак эжи
Кадың камна, чараш чор де
Катап-катап күзеп ор мен.
Өөк деп чараш сууруңа
Өөң ишти, ажы-төлүн
Өөрүшкү-маңнай бүргээн
Өктередир чурттаңар-ла!

Клара НАЙЖАТ
башкы
Кызыл кожун, Баян-Кол сум

Бистер база бо байыр чедириниңерге каттыжып, эжим **Татьяна Маадыевна**га изиг байырывысты чедирип, частың чаагы чырык хүнү-биле кадыкшылды, бедик тура-сорукту, чедик киннерни, өөрүшкүнү күзеп ор бис. Сүлдөң бедик болуп, чорут чогул чорзун!

Елизавета Барыска, Галина Чигжит база эштери.

ДЫҢНАДЫГ

Тыва Республиканың муниципалдыг району Сүт-Хөл кожунун чагыргазының тудуг болгаш өнчү башкаар килдизинче Россия Федерациязының хамаатызы **Аня Сотовна Ооржактан** Сүт-Хөл кожунун Суг-Аксы сумузунун Байыскалан кудумчузу, бажың №12 деп адреске чурттакчылыг черниң черлеринден ниити шөлү 150 дөрбелчин метр чер участогун хууда чуртталга бажынын тудуп алыры-биле 5 (беш) чыл дургузунда арендага бээрин дилзэн билдиринишкин киргенин сонуургалдыг хамаатыларга дыңнадып тур.

Күштүг болуп турар хоойлужудулга езугаар бо медээни парлаан дараазында адреске хүлээп ал турар: 668150, Тыва Республика, Суг-Аксы сумузу, Бүрбү кудумчузу, 6.16, Сүт-Хөл кожун чагыргазының тудуг болгаш өнчү башкаар килдизи.

АГАР САНЫБЫС: № 40703810900000010000 ОАО НКО "Тувакредит" Кызыл ИНН—1701008465; корр сч 30101810700000000740 БИК 049304740 Россия Федерациязының Парлалга, телерадио-дамчыдылга болгаш массалык коммуникациялар херектеринин талазы-биле яамызының Ортаагы Сибирь регионна аразының девискээр эргелели «Шын» солуну 2004 чылдың май 14-те эде бүрүткээн.

Херечилелдин дугаары — ПИ № 16-0510. Индекс 11530, 31730. «Тываполиграф» ААН-ге парлаан. (Кызыл, Шетинкин-Кравченко, 1). Солунда парлаттыг материалдарның авторларының бодалдары редакцияның туружу-биле дүүшпейн барып болур. Айыттыгын саннары болгаш өске-даа фактылары, дыңнадыглары дээш авторлар боттары харыылаар.